

เอกสารสรุป

คุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากการคุกคาม ด้วยกระบวนการยุติธรรม

ประเทศไทยได้ประกาศย้ำถึงพันธกิจที่จะคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และปฏิบัติตามหลักการด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชนหลายต่อหลายครั้ง¹ อย่างไรก็ตาม นักปกป้องสิทธิมนุษยชนยังคงต้องเผชิญกับการคุกคามด้วยกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งการคุกคามจากบริษัทต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการใช้สิทธิของตน

กฎหมายหมิ่นประมาททางอาญาที่เป็นปัญหาของไทย ได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือที่มีเป้าหมายเพื่อมุ่งคุกคาม และพยายามปิดปากนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย² ยกตัวอย่างเช่น ตั้งแต่ปี 2559 บริษัทธรรมเกษตร จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทฟาร์มไก่ที่เป็นปัญหาของไทย ได้ยื่นฟ้องหมิ่นประมาททางอาญา 37 คดีต่อจำเลย 22 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชนผู้หญิงในประเทศไทย³

แม้ว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติของไทย จะได้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี 2561 ให้ศาลสามารถยกฟ้องคดีและห้ามการฟ้องซ้ำ กรณีที่การฟ้องคดีของเอกชนนั้นเป็นการ “ฟ้องคดีโดยไม่สุจริต” แต่ศาลไทยก็ยังคงรับพิจารณาคดีที่เป็นการคุกคามด้วยกระบวนการยุติธรรมต่อไป⁴

ข้อเสนอแนะเพื่อคุ้มครอง นักปกป้องสิทธิมนุษยชนจาก การคุกคามด้วยกระบวนการยุติธรรม

- แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาเพื่อลดการเอาผิดทางอาญากับความผิดฐานหมิ่นประมาท
- เร่งประกาศใช้กฎหมายต่อต้านการคุกคามด้วยกระบวนการยุติธรรม
- ยุติการฟ้องร้องและดำเนินคดีที่มีขอบกั่งปวงต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและบุคคลอื่น

บทวิเคราะห์การคุกคามด้วย กระบวนการยุติธรรมต่อนักปกป้อง สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

แม้ว่าประเทศไทยจะประกาศพันธกิจที่จะคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และปฏิบัติตามหลักการธุรกิจ รวมถึงสิทธิมนุษยชน นักปกป้องสิทธิมนุษยชนยังคงต้องเผชิญกับการคุกคามด้วยกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งการคุกคามจากบริษัท อันเป็นผลมาจากการใช้สิทธิของตน

ในเดือนตุลาคม 2562 ไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียที่จัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นการแสดงพันธกิจที่จะคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และป้องกันการคุกคามด้วยกระบวนการยุติธรรม⁵ ในปี 2565 กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ภายใต้กระทรวงยุติธรรม ยังได้เริ่มกระบวนการจัดทำร่างแผนปฏิบัติการระยะที่สอง⁶ โดยในร่างนี้จะเน้นการปรับปรุงนโยบายและมาตรการเพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากการฟ้องคดีปิดปาก รวมทั้งการรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของการดำเนินงานของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน⁷ โดยเมื่อเดือนสิงหาคม และกันยายนในปีเดียวกัน กระทรวงยุติธรรมได้จัดการปรึกษาหารือสาธารณะเกี่ยวกับร่างแผนปฏิบัติการนี้ แต่อย่างไรก็ดี คณะรัฐมนตรียังไม่เห็นชอบต่อร่างดังกล่าว⁸

ในปี 2561 สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 161/1 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งอนุญาตให้ศาลสามารถยกฟ้องคดีและห้ามการฟ้องซ้ำ กรณีที่การฟ้องคดีของเอกชนนั้นเป็นการ “ฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือโดยบิดเบือนข้อเท็จจริง เพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบจำเลย”⁹ มาตรา 165/2 ยังให้จำเลยสามารถแถลงให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันสำคัญที่ศาลควรสั่งว่า “คดีไม่มีมูล”¹⁰ แต่แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว และมีการร้องขอโดยตรงต่อศาลให้นำความในมาตรา 161/1 มาใช้เพื่อยกคำร้อง แต่ศาลยังคงเดินหน้ารับพิจารณาคดีตามคำฟ้องต่อไป¹¹

สิ่งนี้เกิดขึ้นกับหลายคดีที่บริษัทธรรมเกษตรจำกัด ฟ้องต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนหลายคนในหลายเขตอำนาจศาล ซึ่งศาลก็ยังคงรับที่จะพิจารณาคดีต่อไป แม้มีการร้องขอให้ใช้อำนาจตามมาตรา 161/1 ก็ตาม¹²

